

Esihist. kst 94/1.6.1984

KAJAANIN KAUPUNKI

Kertomus Kajaanin kaupungin
alueella suoritetusta lisä-
inventoinnista 1983
Eeva-Liisa Nieminen

SISÄLTÖ:

	Sivu
JOHDANTO	1
KAJAANI PUKKISAARI	2
KAJAANI PETÄISENNISKA 2	3
KAJAANI KESÄNIEMI UIMALA	3
KAJAANI KÄTÖNLAHTI (PYÖRRE 1)	4
KAJAANI PYÖRRE 2	5
KAJAANI PYÖRRE 3	6
KAJAANI VENÄÄNNIEMI	7
KAJAANI PÖRÖSENHIEKKA	8
YHTEENVETO	8
NEGATIIVILUETTELO	10
DIAPOSITIIVILUETTELO	10
OTE PERUSKARTASTA 3431 12 KAJAANI	11
OTE PERUSKARTASTA 3433 03 REHJA	12
VALOKUVAT 1 - 8	13-15

LISÄINVENTOINTI KAJAANIN KAUPUNGIN ALUEELLA
22.-25.8.1983

JOHDANTO

Kajaanin kaupungin myönnettyä jälleen vuodelle 1983 määrärahaa alueellaan suoritettavia muinaistutkimuksia varten, päätettiin tuosta määrärahasta (28 000 mk) osa käyttää inventointiin kaupungin alueella. Äkälänniemen tutkimukset oli tarkoitus saada loppuun kesällä 1983 (ks. kaivauskertomus), ja seuraavien vuosien varalle haluttiin löytää uusia kaivauskohteita. Kajaanin kaupungilla tuntuu jatkossakin olevan kiinnostusta rahoittaa alueellaan suoritettavia arkeologisia kaivauksia.

Inventointityöhön osallistuivat allekirjoittaneen lisäksi HuK Senja Säkkinen, jonka auton käyttökustannukset maksoi Kainuun museo, sekä Hans-Peter Schulz. Ärjänsaaren käynnillä toimivat oppaina Ari Väisänen Kainuun museosta sekä Reino Halonen, jonka moottoriveneellä matka suoritettiin. Venematkan korvauksen suoritti Kainuun museo.

Yhteensä tarkastettiin 11 kohdetta, joista 3 tuotti täysin negatiivisen tuloksen (mm. Ärjänsaari).

Kertomukseen kuuluu liitteinä peruskarttaotteet 3431 12 KAJAANI ja 3433 03 REHJA, valokuvat 1 - 8 sekä diapositiivit 7974, 7975.

1. KAJAANI PUKKISAARI

Kivikautinen asuinpaikka? Mj. luettelo nro 18

Kaupunki: Kajaani

Kylä: Linnantauskylä

Tila: Hannula, RN:o 4:69

Maanomistaja: Jokelainen, Raimo

os. Kuurnantie 54

87200 Kajaani 20

Peruskartta 3431 12 KAJAANI, painettu 1970

Koordinaatit: x = 25 23

y = 39 24

z = n. 137,5

Löydöt: KM 22230 kvartsia

diar. 28.2.1984

Löytöpaikka sijaitsee noin 3,5 km Kajaanin linnasta ja 0,5 km Äkälänniemestä itäkaakkoon Rehjan Pukkisaarella, saaren länsirannalla (peruskarttaote s. 11). Maaperä on kivistä hietikkoa, ja paikalla kasvaa melko rehevä sekametsä.

Paikalla on kesämökki, jonka laajennustöissä kesällä 1982 maanomistaja oli havainnut alueella palaneita kiviä ja hiiltä.

Allekirjoittaneen käydessä paikalla maanomistajan pojan kanssa, ei maaperässä havaittu mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa. Eräästä koekuopasta, rantaviivasta noin pari metriä ylöspäin, löytyi kvartsiydin(?) ja pihapolulta kulunut kvartsiuurrin(?).

2. KAJAANI PETÄISENNISKA 2

Kivikautinen asuinpaikka. Mj. luettelo nro 16.

Kaupunki: Kajaani

Kylä: Linnantauskylä

Tila: Valtion rautatie, RN:o 7:3

Maanomistaja: Suomen valtio

Peruskartta 3431 12 KAJAANI, painettu 1970

Koordinaatit: x = 25 03

y = 38 44

z = n. 137,5

Löydöt: KM 22231 kvartsia

diar. 28.2.1984

Aikaisemmat löydöt: KM 22001

Aikaisemmat tutkimukset: tark. Huurre 1983

Paikka sijaitsee noin 2,8 km itä-kaakkoon Kajaanin linnasta ja noin 0.5 km Äkälänniemen kivikautiselta asuinpaikalta etelä-lounaaseen Rehjaan työntyvän Petäisenniskan itärannalla. Löytöpaikkaa vastapäätä on pieni saari, jolla on pieni mökki ja jonne johtaa kapea puusilta (peruskarttaote s. 11, kuva 1). Alueella kasvaa tiheää lehtimetsää ja pensaikkoa, löytöpaikasta vähän itään korkeammalla harjanteella myös havupuita. Maaperä on kivikkoista savensekaista hiekkaa, jota peittää sitkeä turvekerros.

Mitään selvää kulttuurimaata alueelta ei tavattu, mutta kuitenkin löydettiin yksi kvartsikaavin ja jokunen pieni -iskos.

3. KAJAANI KESÄNIEMI UIMALA

Kivikautinen asuinpaikka. Mj. luettelo nro 19

Kaupunki: Kajaani

Kylä: Linnantauskylä

Tila: Lahjoitusmaa nro 1

Maanomistaja: Kajaanin kaupunki

Peruskartta 3431 12 KAJAANI, painettu 1970

Koordinaatit: x = 25 42 ja 25 30

y = 37 30 ja 37 24

z = n. 137,5

Löydöt: KM 22232 kvartssia

diar. 28.2.1984

diapositiivi nro 7975

Paikka sijaitsee noin 1,6 km itä-kaakkoon Kajaanin linnasta ja noin 1,1 km länteen Äkälänniemen kivi-kautiselta asuinpaikalta Kajaaninjoen etelärannalla olevan Kesäniemen pohjoiskärjessä ja länsirannalla. Alueella on uimala (peruskartta-ote s. 11, kuvat 2 - 3, s.13).

Niemen pohjoiskärki on kivikkoisen, ja siellä kasvaa jonkinverran sekametsää. Maaperä on hiekkainen. Osittain niemen rantatörmät ovat jyrkät, ja niissä on havaittavissa noin 40 cm:n vahvuudelta likkaantunutta ja palanutta maata sekä siellä täällä palaneita kiviä. Osittain niemenkärjellä on hiekkaranta. Rantatörmästä ja rantavedestä poimittiin kvartssia, joka etupäässä on pyöristynyttä.

Lisäksi kvartssia löydettiin hieman niemen länsirannoilta, joka on hiekkarantana. Kvartssia löytyi sekä rantavedestä että hiekalta.

4. KAJAANI KÄTÖNLAHTI (PYÖRRE 1)

Kivikautinen asuinpaikka? Mj. luettelo nro 20.

Kaupunki: Kajaani

kylä: Linnantauskylä

Tila: Pyörre, RN:o 9:60

Maanomistaja: Laatikainen, Martti

os. Pyörre

87200 Kajaani 20

Peruskartta 3431 KAJAANI, painettu 1970

Koordinaatit: x = 25 62

y = 37 64

z = n. 137,5 - 140

Löydöt: KM 22233 kvartssia

diar. 28.2.1984

Paikka sijaitsee vajaat 2 km Kajaanin linnasta itään ja vajaan kilometrin Äkälänniemen kivikautiselta asuinpaikalta länteen Kätönlahden itärannalla lähellä Kuurnantietä (peruskarttaote s. 11, kuva 4). Paikka on samanatapainen niemenkumpare kuin Äkälänniemi. Siellä kasvaa etupäässä mäntyjä, aluskasvillisuutta on niukasti. Maaperä on kivikkoista hiekkamaata. Mäenkumpareen korkeimmalla kohdalla on vanha hiekkakuoppa, jonka reunoilla havaittiin palanutta maata ja palaneita kiviä. Alueelta löydettiin jokunen epä-määräinen kvartsi-iskos. Jos alueella on kivikautinen asuinpaikka, niin on siitä suurin osa tuhoutunut soranoton yhteydessä.

5. KAJAANI PYÖRRE 2

Kivikautinen asuinpaikka. Mj. luettelo nro 21

Kaupunki: Kajaani

Kylä: Linnantauskylä

Tila: Varasto 2, RN:o 16:1

Maanomistaja: Kajaanin kaupunki

Peruskartta 3431 12 KAJAANI, painettu 1970

Koordinaatit: x = 25 43

y = 37 64

z = 137,5

Löydöt: KM 22234 kvartssia

diar. 28.2.1984

Paikka sijaitsee noin 2 km Kajaanin linnasta itä-kaakkoon ja noin 200 m etelään edellisestä löytöpaikasta Kajaaninjoen pohjoisrannalla. Äkälänniemi on noin kilometrin päässä. Löytöpaikka sijaitsee samalla niemellä kuin Kätönlahden Pyörre, mutta niiden välillä on kaivettu kanava ja Pyörre 2 sijaitsee keino-tekoisesti tehdyllä saarella. Rautatie kulkee tällä kohdin Kajaaninjoen yli ja on löytöpaikasta noin 100 m kaakkoon (peruskarttaote s. 11, kuva 5).

Saaren pohjoisranta on louhikkoinen, mutta länsikärjessä maaperä on kalliota ja hiekkaa. Paikalla kasvaa sekametsää. Ranta on loivasti viettävä. Kvartsia löydettiin sekä rantavedestä että rannalle tehdyistä koekuopista. Maa oli paikoitellen liikaantunutta ja palanutta. Palaneita kiviä tavattiin myös.

6. KAJAANI PYÖRRE 3

Kivikautinen asuinpaikka. Mj. luettelo nro 22.

Kaupunki: Kajaani

Kylä. Linnantauskylä

Tila: RN:o 4:1

Maanomistaja: Suomen valtio

Peruskartta 3431 12 KAJAANI, painettu 1970

Koordinaatit: x = 25 27

y = 37 72

z = n. 137,5

Löydöt: KM 22235 kvartsia

diar. 28.2.1984

Löytöpaikka sijaitsee noin 2 km itä-kaakkoon Kajaanin linnasta ja runsaat sata metriä Pyörre 2 kaakkoon samalla keino-tekoisella saarella kuin se, mutta rautatien itäpuolella.

Kajaaninjoen pohjoisrannalla (peruskarttaote s.11,kuva 6).
Maasto on kallioista hiekkakangasta, jolla kasvaa etupäässä
mäntyjä.

Kvartsia löydettiin sekä rantavesistä että rannalta. Selvää
kulttuurimaata ei havaittu.

7. KAJAANI VENÄÄNNIEMI

Kivikautinen asuinpaikka? Mj. luettelo nro 23.

Kaupunki: Kajaani

Kylä: Linnantauskylä

Tila: Partala, RN:o 7:37

Maanomistaja: Kajaani Oy

Peruskartta 3433 03 REHJA, painettu 1970

Koordinaatit: x = 22 18

y = 41 00

z = n. 160 - 157,5

Löydöt: KM 22236 kvartsia

diar. 28.2.1984

Löytöpaikka sijaitsee Kajaanin linnasta noin 6 km kaakkoon
Rehjan länsirannalla olevan Venäänniemen eteläkärjen lähel-
lä. Hetekorpeen ja Varvikonkaarteeseen johtavan metsätien
varrella lähellä vanhoja hiekanottoaikoja (peruskarttaote
s. 12).

Alue on korkeaa harjunlakea, vaaranrinnettä. Maaperä on
hiekkakangasta, joka on hakkuuaukiona sekä ojitettu.

Metsätieltä ja ojien penkoista poimittiin joitakin kvartseja
noin 150 m:n matkalta. Alueelta ei tavattu kuitenkaan kult-
tuurimaata tai palaneita kiviä.

8. KAJAANI PÖRÖSENHIEKKA

Kivikautinen asuinpaikka. Mj. luettelo nro 15.

Kaupunki: Kajaani

Kylä: Linnantauskylä

Tila: Partala, RN:o 7:37

Maanomistaja: Kajaani Oy

Peruskartta 3433 03 REHJA, painettu 1970

Koordinaatit: x = 23 06

y = 41 37

z = n. 137,5

Löydöt: KM 22237 kvartssia

diar. 28.2.1984

Aikaisemmat löydöt: KM 21645 kivikirves, KM 21998 kvartssia

Aikaisemmat tutkimukset: tark. Huurre 1983

Löytöpaikka sijaitsee Kajaanin linnasta noin 6 km kaakkoon Rehjan länsirannalla olevan Venäänniemen rannassa, Rehjan-
saaresta noin kilometrin etelään, vaikeakulkuisen Hetekor-
ven takana (peruskarttaote s. 12).

Maasto on kivikkoista hiekkarantaa, jonka takana on soista
metsää. Löytöpaikka on varsinaisen Pörösenhiekkan pohjoispuo-
llessa, ja sen lähistöllä on pieni kesämökki. Löytöjä tehtiin
rantahietikolta ja rantavedestä.

YHTEENVETO

Ainoa löytömaterialiaali kaikilta löytöpaikoilta oli kvartsi,
joka lisäksi usein oli hyvin epämääräistä ja pyöristynyttä.
Ihmisen työstön jäljistä ei useassa tapauksessa voi olla
varma. Parhaimmat tulokset saatiin Petäisenniska 2:n kivi-
kautiselta asuinpaikalta. Sieltä löydettiin kiistaton kvartsi-
kaavin. Pyörre 2:n asuinpaikalta löydettiin vuorostaan säle-

ydin. Mahdollisesti Kätönlahden rannalla Pyörteen talon maalla on myös ollut kivikautinen asuinpaikka, mutta se on hiekan otossa lähes täysin tuhoutunut.

Inventoinnin perusteella vaikuttaa siltä, että Kajaaninjoen rannoilla ja joenniskalla olisi asuttu muuallakin kuin Äkälänniemellä. Löytöpaikat sijaitsevat lähellä nykyistä kaupungin keskustaa, ja maankäyttö alueella on runsasta.

Vajaassa viikossa ei ehditty tarkastaa kovin montaa kohdetta, varsinkin kun käynti Ärjänsaassa vei kokonaisen päivän. Ärjänsaaren käyntikohteissa ei havaittu mitään merkkejä kiinteistä muinaisjäännöksistä. Saaren länsikärjen Palopäässä on useita eri mittaisia, melko kapeita (50 - 70 cm) ja leveitä kuopanteita (dia 7974) sekä pitkä, tätä aluetta kiertävä oja. Kuopanteita ja ojaa kaivettaessa havaittiin niiden vaikuttavan melko nuorilta, ja maa oli täysin puhdasta. Oletettavasti sekä oja että kuopanteet liittyvät alueella joskus raivonneen metsäpalon sammutustöihin. Metsäpaloon viitannee myös paikan nimi ja juuri tällä alueella kasvava nuori männikkö.

Ärjänsaaren Porokirkko ja Aarretörmä (kuvat 7 ja 8) vaikuttavat täysin luonnon muodoltamilta. Suurin osa saaren rannoista ovat jyrkkätörmäisiä ja sortuneita. Maaperä taas on hienoa hiekkaa. Näin tuuli kasaa hiekkaa haudaten hiljalleen puita alleen, jane keloontuvat. Näin lienevät käsitykset Porokirkosta ja Aarretörmästä syntyneet (Mustonen O.A.F. Tietoja Kajaanin kihlakunnasta, S.M.Y:n stipendikertomus 7 V. 1892).

Jatkotutkimusten kannalta ei löydetty yhtään täysin selvää asuinpaikkaa, koekaivaukset lienevät paikallaan ainakin Petäisenniskalla ja Pyörre 2:ssa. Inventointia pitäisi mielestäni myös jatkaa Kajaanin alueella.

Helsingissä 23 päivänä toukokuuta 1984

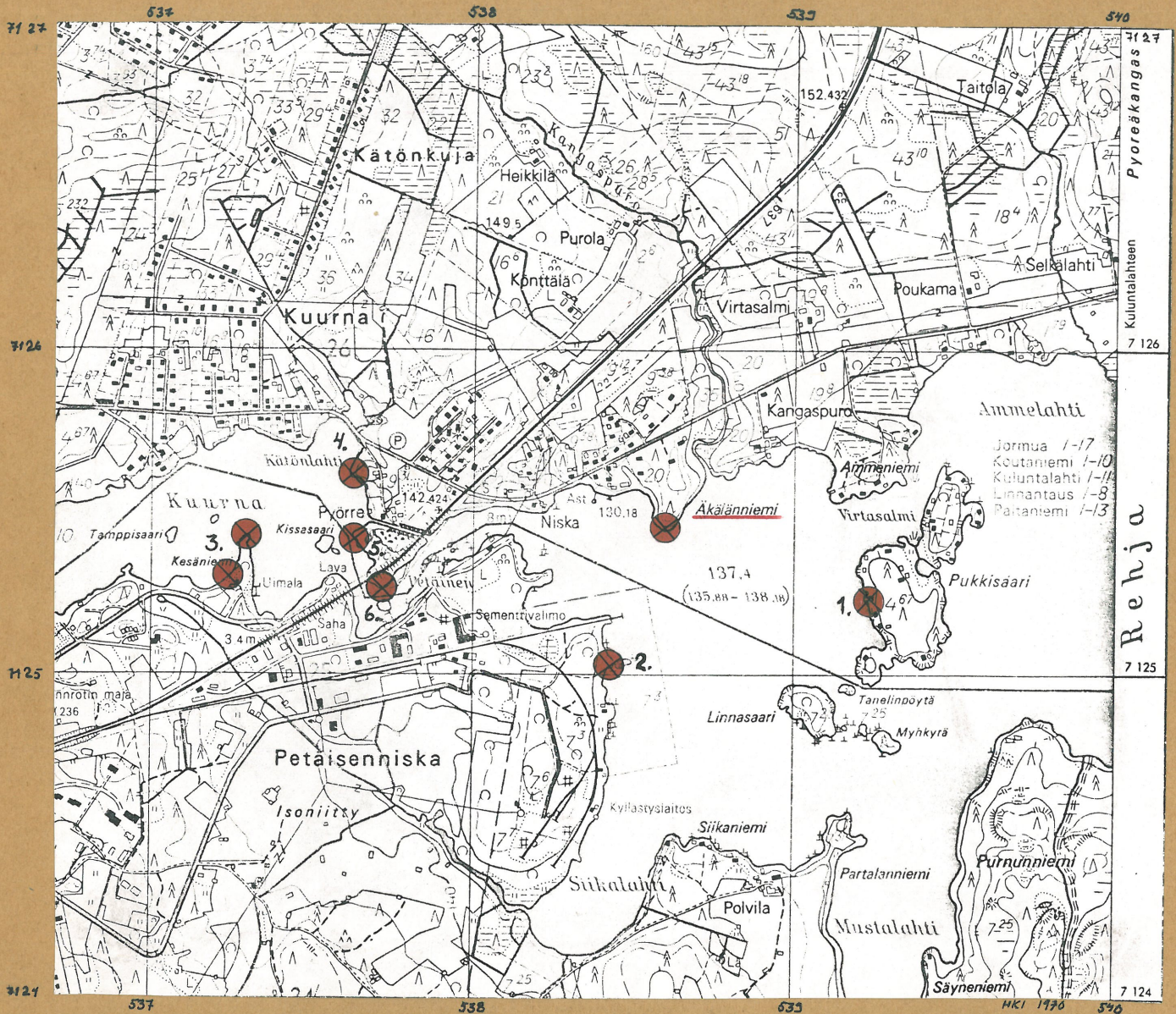
Eeva-Liisa Nieminen
Eeva-Liisa Nieminen, FM

NEGATIIVILUETTELO

59715	(k.2)	Kajaani Kesäniemi Uimala, pohjoisesta
59716	(k.2)	Kajaani Kesäniemi Uimala, idästä
59717	(k.1)	Kajaani Petäisenniska 2, idästä
59718-721	(k.7)	Kajaani Ärjänsaari, panoraama Porokirkosta, idästä
59722-725	(k.8)	Kajaani Ärjänsaari, panoraama Aarretörmästä, lännestä
59726	(k.4)	Kajaani Kätönlähti (Pyörre 1), luoteesta
59727	(k.5)	Kajaani Pyörre 2, pohjoisesta
59728-730	(k.6)	Kajaani Pyörre 3, koillisesta
59731		Kajaani Koivukoski

DIAPOSITIIVILUETTELO

7974	Kajaani Ärjänsaari, Palopää, yksi kuopanteista
7975	Kajaani, Uimala. Kuv. Kuurnantieltä pohjoisesta

OTE PERUSKARTASTA 3431 12 KAJAANI, MK 1:20 000

LÖYTÖPAIKKOJEN 1-6. KOORDINAATIT:

1. PUKKISAARI: X=25 23; Y=39 24; Z=N. 137,5
2. PETÄISENNISKA 2: X=25 03; Y=38 44; Z=N. 137,5
3. KESÄNIEMI UIMALA: X=25 42 JA 25 30; Y=36 30 JA 36 24; Z=N. 137,5
4. KÄTONLAHTI (PYÖRRE 1): X=25 62; Y=37 64; Z=N. 137,5 140
5. PYÖRRE 2: X=25 43; Y=37 64; Z=N. 137,5
6. PYÖRRE 3: X=25 27; Y=37 72; Z=N. 137,5

KAJAANI INV. 1983

OTE PERUSKARTASTA 3433 03 REHJA, MK 1:20 000

LÖYTÖPAIKKOJEN 7-8 KOORDINAATIT:

7. VENÄÄNNIEMI: X=22 18; Y=41 00; Z=N. 157, 5-160

8. PÖRÖSENHIEKKA: X=23 06; Y=41 37; Z=N. 137, 5

KAJAANI INV. 1983

K.1. KAJAANI PETÄISENNISKA 2, IDÄSTÄ ⁵⁹⁷¹⁷

K.2. KAJAANI KESÄNIEMI UIMALA, ⁵⁹⁷¹⁵
POHJOISESTA

K.3. KAJAANI KESÄNIEMI UIMALA, IDÄSTÄ ⁵⁹⁷¹⁶

K.4. KAJAANI KÄTÖNLAHTI (PYÖRRE 1), ⁵⁹⁷²⁶
LUOTTEESTA

KAJAANI INV. 1983

K.5. KAJAANI PYÖRRE 2, PÖHJÖISESTÄ ⁵⁹⁷²⁷

K.6. KAJAANI PYÖRRE 3, KOILLISESTÄ

59728-730

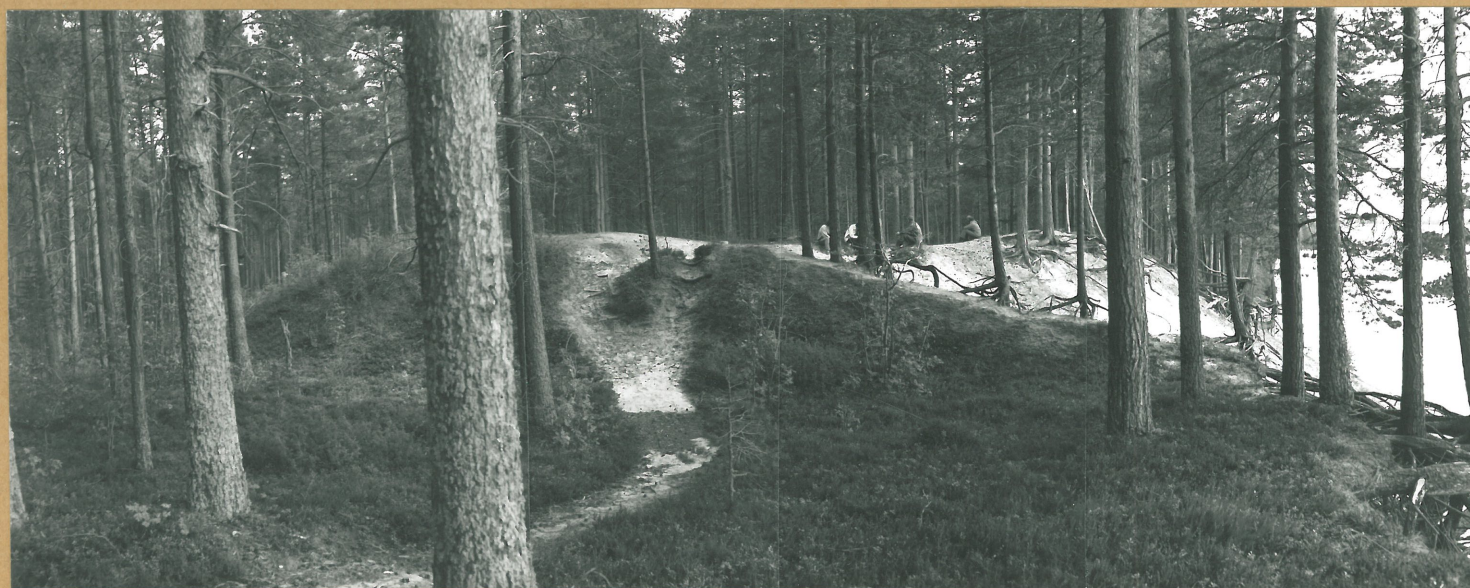

KAJAANI INV. 1983

K.7. KAJAANI ÄRJÄNSAARI, PANORAAMA POROKIRKOSTA, KUV. IDÄSTÄ

59718-721

K.8. KAJAANI ÄRJÄNSAARI, PANORAAMA AARRETOIMASTA, KUV. LÄNNESTÄ

59722-725